

A tanulás tanulását befolyásoló tényezők

*Habók Anita: A tanulás tanulása.
A tanulás hatékonyságát befolyásoló tényezők*

A tanulás tanulása témakörének értelmezése széleskörű. Habók Anita A tanulás tanulása. A tanulás hatékonyságát befolyásoló tényezők című könyve elsősorban a tanulás tanulását meghatározó faktorok feltárására és mérésére irányul.

A könyv a *Bevezetés* mellett kilenc fő fejezetből épül fel. Felépítése logikus irányvonalat követ, az elmélet felől indulva a tanulás tanulása mérési kereteit foglalja össze, majd a kapcsolódó empirikus vizsgálatok eredményeit ismerteti, végül a tanítási gyakorlat számára és a saját tanulás hatékonyabbá tétele céljából fogalmaz meg következtetéseket.

Az első fejezetben a tanulás tanulása kulcskompetenciaként való értelmezése történik meg, majd a tanulás tanulása fogalmának szűkebb és tágabb értelmezési lehetőségeit írja le a szerző, rávilágítva annak komplexitására. Olyan lényeges jellemzőket emel ki, melyek egyrészt a tanulási környezethez és annak színtereéhez kötődnek, másrészt a tanulóhoz kapcsolódnak, például a tanulói szükségletekhez, a mentális eszközökhöz, az ismeretek tanulásához szükséges eszközökhöz vagy a metakognitív faktorokhoz.

A második fejezet a tanulás tanulásának mérési területeivel foglalkozik, kapcsolódó mérőeszközöket ismertetve. A mérési területek közül meghatározóként emeli ki a szerző a tanulás tanulásával kapcsolatos finn kutatássorozat mérését összegző keretrendszert, mely egy közös európai szakértőkből összeállított munkacsoport számára is kiindulási alapként szolgált egy átfogó rendszer kidolgozásához. A munka eredményeként a tanulás

tanulásának mérésére a kognitív, az affektív és a metakognitív területeket emelték ki a szakértők, és határozták meg ezek mérendő részterületeit.

A harmadik fejezet a PISA vizsgálatban előforduló mérőeszközök és a tanulás tanulása mérésére használt feladatok és kérdőívek közötti hasonlóságokat és különbségeket tárja fel. Ezt az irányvonalat tovább követve külföldi és hazai kutatási előzményeket sorol fel. Míg a külföldi kutatások a mérések mellett konkrét fejlesztési tapasztalatokat is leírnak, addig a hazai vizsgálatok elsősorban a tanulás tanulásához egy-egy mérendő területen keresztül kapcsolhatóak.

A könyv ötödik fejezete foglalja össze a szerző által mért területeket, egyrészt megtartva az európai keretrendszer szerkezetét, másrészt kiegészítve azt szóbeli adatgyűjtéssel. A szóbeli adatgyűjtés a tanulók affektív faktorainak részletesebb feltárására irányult, továbbá a tanárok tanítási szokásairól gyűjtött információt. Az eredmények ismertetése a könyv ötödik, hatodik és hetedik fejezetében olvasható. Az ötödik fejezet arra irányítja rá a figyelmet, hogy már alsó tagozatos tanulók körében meghatározó az igyekezet és kitartás szerepe a tanulásban, hatást gyakorolva többek között olyan, magas átlagot mutató faktorokra, mint az attitűd vagy a tanulási stratégiák gyakori használata.

A hatodik fejezetben alsós tanulók kognitív ismereteit vizsgálja a szerző az olvasás, a matematika és a gondolkodás területén, továbbá a kognitív feladatokhoz kapcsolta a metakognitív dimenziót is, mely arról ad információt, hogy a tanulók mennyire érezték nehéznek a feladatokat, és mennyire objektíven ítélik meg saját teljesítményüket. A kognitív területekre ható affektív faktorok vizsgálatára is kitért a szerző. Összességében az a következtetés vonható le, hogy az igyekezet, kitartás és önhatékonyság a mért kognitív területeket meghatározó faktorok. A kutatás azonban arra is felhívja a figyelmet, hogy a kognitív területeknek egymásra is van hatása, vagyis az olvasási teljesítményt meghatározza a gondolkodás, a matematikát és a gondolkodási teljesítményt az olvasás és gondolkodás feladatokon elért teljesítmény. Ezen eredmények az egyes tárgyakon belüli fejlesztési feladatokra is ráirányítják a figyelmet.

A hetedik fejezetben a tanári interjúkat és az erre épülő kérdőívet állítja a középpontba a szerző. A fejezet bevezető részében ismerteti az interjú módszerének ismérveit, továbbá az interjú módszerének előnyeit és hátrányait. A tanári interjúk témája a tanárok által leggyakrabban használt módszerek feltárása és a tanulásszervezési módszerek köré csoportosult. A tanárok válaszaiból az első mérési ponton az derült ki, hogy a tanárok a csoportmunkát tartották leghatékonyabbnak, az alkalmazott módszerek esetében a kooperatív munkát, melyet a játék módszere követett. A játék és a szóbeli dicséret a legtöbb tanár véleménye szerint motiválóan hat a tanulókra. A tanárok a tanórai differenciálás fontosságát is hangsúlyozták. A sikeres tanóra legfontosabb három ismérvének a színes módszertan alkalmazását, a tanulói aktivitást és a jó órai légkört azonosította be a szerző. A magas minőségű tanítás esetében a tanárok szintén a színes módszertant és a differenciálást emelték ki, ezen túl a tanári felkészültséget is elengedhetetlennek tartották. A kérdőíves vizsgálat eredményei hasonlóan alakultak az interjúk

A hetedik fejezetben a tanári interjúkat és az erre épülő kérdőívet állítja a középpontba a szerző. A fejezet bevezető részében ismerteti az interjú módszerének ismérveit, továbbá az interjú módszerének előnyeit és hátrányait. A tanári interjúk témája a tanárok által leggyakrabban használt módszerek feltárása és a tanulásszervezési módszerek köré csoportosult. A tanárok válaszaiból az első mérési ponton az derült ki, hogy a tanárok a csoportmunkát tartották leghatékonyabbnak, az alkalmazott módszerek esetében a kooperatív munkát, melyet a játék módszere követett. A játék és a szóbeli dicséret a legtöbb tanár véleménye szerint motiválóan hat a tanulókra. A tanárok a tanórai differenciálás fontosságát is hangsúlyozták. A sikeres tanóra legfontosabb három ismérvének a színes módszertan alkalmazását, a tanulói aktivitást és a jó órai légkört azonosította be a szerző.

adatfelvétel eredményeihez. A tanárok az alkalmazott módszerek esetében továbbra is megjelölték a kooperatív módszert, melyet a munkáltató módszer előzött meg. A csoportmunka alkalmazásának gyakorisága továbbra is a leghangsúlyosabban jelent meg. A tanári vélemények a tanulói érdeklődés felkeltését, a pozitív megerősítést és a dicséretet motiválóknak tartják. A sikeres tanóra megvalósításának

ismérvét a kérdőíves vizsgálatban is leginkább a magas fokú tanulói aktivitásban és az aktivitásra épülő órai légkörben látják a pedagógusok. A magas minőségű tanítás két legfontosabb jellemzőjének a tanárok szintén a felkészülést és a színes módszertant emelték ki első helyen.

A könyv utolsó fejezete a sikeres tanulás megvalósításához szükséges tényezőket foglalja össze. Ezek közül arra hívja fel a figyelmet a szerző, hogy a tanulóknak az értelemgazdag tanulás megvalósítását kellene elérniük, vagyis az ismereteiket kontextusba kellene helyezni, a fogalmak közötti kapcsolatokat meg kellene keresni, hogy hatékonyabban felidézhető, és különböző szituációkban is használható legyen az elsajátított tudás. Kiemelhető továbbá, hogy a tanulói attitűdök alakulásának is fontos szerepe van abban, hogy a tanulók szeressenek tanulni, és ennek kialakításában a tanári módszertani repertoár, a tanulók motiválása és a leszakadó tanulók felzárkóztatása központi jelentőségű.

A könyv hiánypótló abból a szempontból, hogy a forgalomban lévő könyvek többsége elsősorban gyakorlati tanulási tanácsok nyújtására koncentrálna a tanulás tanulására témájának esetében, valamint tanulási stratégiákat és technikákat ismertet. Ezzel szemben a bemutatott munka egy megalapozott elméleti keretrendszer segítségével vizsgálja a tanulás tanulását meghatározó faktorokat, így alkalmas lehet egy tanulást segítő fejlesztőprogram kidolgozásához is.

Habók Anita (2017). *A tanulás tanulása. A tanulás hatékonyságát befolyásoló tényezők*. Gondolat Kiadó.

Magyar Andrea

*Domonkos Nővérek Liszt Ferenc
Ének-zenei Általános Iskolája*

Szénási Alíz

*Csongrád-Csanád Megyei
Pedagógiai Szakszolgálat*